

﴿٤١﴾ سُورَةُ فُصِّلَتْ FÛSSİLET SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bu sûre-i celile 54 âyet, 799 kelime, 3350 harften ibârettir. Mekke'de nâzil olmuştur.

حَم-1

Mûteşabihattandır. Mûtekaddimin ûlemâsı demişler ki; "Muhib ile mahbubun arasında şifre gibidir. Hâlik-i Kâinât, Habibine bir şey söylüyor. Bizim onun peşinde uğraşmamıza lüzum yok. Böyle emretmiş imân edeceğiz. Âllâhü e'lemü bi murâdihî ve bizêlike. Âllâh muradını bilir. Biz burada reyimizi bildirmeye yetkili değiliz" demişler.

Mûteahhirin ulemâsı, her harften bir kelime alarak söylemişler. حَم Hâfız-ı Vahy-i İlâhi müeyyedin minellâh yahut ح hakem, م melik. Hâkim bir Melik'dir. Yahut sûrenin ismidir. Böyle tevillerde bulunmuşlar.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ-2

تَنْزِيلٌ Nâzil olmuştur, vârid olmuştur. Kâdir olmuştur bu Kitâbullah, مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ Rahmân-i Rahim olan Âllâh'tan. İki-si de Rahimeden müştaktır. Rahim; kâlbîn meyline derler. RahR

man'dır, nimet-i umumîdir. Dünyada kâfir, münafık, Mü'min, iyi, kötü, herkese veriyor. Dost ve düşman hepsi nimetlerden istifâde ediyor. Rahim sıfatı ise âhirete mütealliktir. Rahman kelimesi sıfat ismi beş harf, Rahim sıfat ismi dört harftir. Harfin çokluğu, manânın daha geniş olduğunu ifade ediyor. Rahim sıfat ismi ise Cenâb-ı Hak'kın ahiretteki İn'am ve ihsanına işaret ediyor. Bu da ebedidir. Ebedi olduğu için kıymetlidir. Kıymetli olduğu için bu nimetler, Mü'minlere mahsustur.

Bu Kur'an, Rahman ve Rahim olan (Âllâh-û Teâlâ tarafından peyder pey nâzil olmuştur.) Rahman-ı Rahim sıfat isimlerinin intihabında işaretler ki Kur'an-ı Kerim, Rahmet-i İlâhiye'ye vesile bir nimettir.

Kur'an-ı Kerim'de 1000 âyet vaadler; cennet ve nimetler. 1000 âyet vâid; küfre ait cehennem ve azapları. 1000 âyet emirler, 1000 âyet nehiyeler, 1000 âyet Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhive-sellem'in sıfatlarını beyân ediyor. 1000 âyet ibret ve kısaslar, 500 âyet durûb-u emsâl, 100 âyet nâsih-u mensuh, 66 âyet duâlardır.

كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ 3-

فُصِّلَتْ Büyük bir kitaptır (tenvin, ta'zime delâlet eder) tafsil edilmiş. Tafsilen beyân edilmiş, (nasihat, vaiz, vaid, vaad, mev'iza, kısas ve ahkâm ile tafsil edilmiş.) آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ Kur'an âyetleri, Arap lisânı ile nâzil olmuştur. Eğer dünyada daha iyi gelişmiş bir lisân olsaydı, elbette o lisân ile nâzil olurdu. Bu da delâlet eder ki Arap lisânı, dünyada en ziyâde Makûbûl-û İlâhi olan bir lisandır ki Kur'an-ı Kerim, Arap lisânı üzerine gelmiş. Cennet ehli de Arap lisanı ile konuşacak. Rasûl-ü Ekrem

Sallâllâhû Aleyhivesellem de Arap lisanı üzerine gelmiştir. Kur'an-ı Azimüşşân tercüme kabul etmez, tefsir kabul eder. Kur'an-ı Azimüşşân, Nûr-i İlâhî'dir. Kimin imânı kuvvetli ise Kur'an'dan en ziyâde hissedar olur.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ 4-

بَشِيرًا وَنَذِيرًا İmân edenleri cennet ve nimetleri ile tebşir edici, imân etmeyenleri de cehennem azâbı ile nezir, korkutucu gelmiştir. فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ Böyle iken insanların çoğu yüz çevirmişlerdir, azı imân edip kabul ediyor. Çoğu kibr-i inâdından dolayı arka çeviriyor. فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ Zira onlar (tâat kulağı ile) işitmiyor, dinlenmiyorlar.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ 5-
حِجَابٌ فَأَعْمَلْنَا إِنَّا عَامِلُونَ

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ Ve dediler ki; "Bizi çağırdığın şeye karşı kâlblerimiz anlamaya mâni örtüler içindedir. Bizim kâlbimiz senin sözlerini işitmiyor. Bizi dâvet ettiğin tevhîde karşı kâlblerimiz örtülüdür. مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ Kulaklarımızda da ağırlık vardır (işitmeyiz). وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ Ve bizimle senin aranda (bir hicâb) perde var. Böyle olduktan sonra فَأَعْمَلْنَا sen, kendi dinin üzerine ol, amel et. إِنَّا عَامِلُونَ Biz de dinimizce amel edelim."

Kureyş müşrikleri bu sözleriyle Kur'ân'ı dinlemekten kaçınarak Rasûl-ü Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile aralarındaki din ihtilafını açığa vuruyor ve Âllâh'ın Rasûlü, Kur'ân okuyup Âllâh'a çağırdığı zaman kendisiyle alay ediyordu.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَاستَقِيمُوا-6
إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ

Ey Ekmelerrusûl Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem onlara söyle. **يُوحَىٰ** "Ben de sizin gibi bir insanım **إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ** ancak bana, İlâhınızın bir tek İlâh olduğu vahyolunuyor. **فَاستَقِيمُوا إِلَيْهِ** O halde akide ve amellerinizde hepimiz O'na doğrulun. **وَاسْتَغْفِرُوا** Geçmişteki günâhlarınız için mağfiret dileyin." (İstiğfar yaptığı günâhlardan pişman olmak; bir daha günâh işlememeğe azimli olmak, günâh sebebi olan şeyleri ortadan kaldırmaktır.) **وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ** Veyl müşriklere ki tevhidle nefislerini şirkten pak kılmazlar. Onlar âhireti inkâr edicidirler.

Âllâh'a yönelme; imân, itâat, tevhid, ibadet ve ihlâsla mümkündür. Aynı zamanda şeytanın telkinlerine uymamak, Âllâh'ı bırakıp da başka dost ve uydurma şefaathçılar edinmemek, Âllâh'a yönelmenin temel şartlarıdır.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ-7

Onlar, (putperestler) **لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ** zekâtın farziyyetine inanmaz vermezler. (Zekât, malı tezkiye ediyor, temizletiyor.) (Ahireti inkâr ediyor, kâlbini tathir etmiyor, temizletmiyor. **Lâ ilâhe illâ-lâh** demiyor, âhirete inanmıyor, küfürde kalıyorlar.) Âhireti inkâr edenler de yalnız onlardır.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ-8

وَعَمِلُوا **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا** Âllâh-û Rasûlullah'a Kur'ân'a imân eden, **الصَّالِحَاتِ** imânını da sâlih ameller ile takviye ve tezyin eden

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

Müsâvidir bunlar. İsteyenlere, taliplere cevap budur. Rızıklarını arayanlar için eşit gıdalar takdir etti. Yahut "kaç gündedir?" diyenlere cevap budur.

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ Ondan sonra gökleri yaratmayı kastedti. (İnsanlara bir talimattır evvelâ yerlerden başlıyor ortadan değil, sondan da değil.) وَهِيَ دُخَانٌ Gökler ise bir buhar halindeydi. فَقَالَ لَهَا Gökleri halkettikten sonra göğün katlarına melekler yerleşti. ائْتِيَا طَوْعًا Cenâb-ı Âllâh, yerlere ve göklere hitap etti. ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا Emrime itaat ediniz, isteyerek veya istemeyerek benim emrettiğimi yaparsınız. قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ Dediler; "Yâ Rabbi! Biz, senin emrine isteyerek geldik, itaat ediciyiz."

Cenâb-ı Hak'kın emri, rivâyete göre; "Sizden dileğim, gökb yüzü orada bulunanlar için mekân, yerde bulunanlar için tavan olacak. Yer dahi onda bulunanlar için mekân olacak. Bu irademe isteyerek mi râzı olursunuz yoksa mecbûren mi?"

İkisi de "isteyerek râzı olduk" diye cevap vermişler. Ve Âllâh-û Teâlâ gökyüzüne, "Güneş'i Ay'ı ve yıldızları çıkar." Yere dahi "sen de nebâtat ve meyvalarını çıkar. Bunu söz dinleyerek yaparsanız ne âlâ yoksa sizi emrime itâate mecbur ederim" demiş. Onlar da baş üstüne diyerek itaat etmişler.

Bu emirden murâd; onların itâat edip etmeyeceklerini göstermek değil, murâdının yapılmasının vacip olduğunu bildirmektir.

فَقَضِيَهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَّمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ 12-

Bu suretle iki günde, yedi göğün hilkatını tamamladı. وَوَحَىٰ Vahyetti her gökte lâzım gelen emrini, göğe görevini vahyetti. وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا Ve Biz dünyâ semâsını kandillerle (yıldızlarla) donattık. وَحِفْظًا Ve onu (afetlerden) bozulmaktan koruduk. İŞTE bu yerleri ve gökleri halketmek, تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ aziz olan mülküde galip olan, mağlup olmayan bir gâlip, الْعَلِيمِ mahlûkâtın haline âlim olan Âllâh'ın takdiridir.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ 13-

Ey Habibim Ekmelerrûsül Sallâllâhû Aleyhivesellem, eğer senin ümmetindende onlar (bu beyandan sonra) yine (imândan) yüz çevirirlerse, فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ onlara inzar suretiyle beyan et. De ki; "Ben, Âllâh tarafından küfürde olanları korkutucu, (münzir) olarak geldim. İŞTE sizi, Âd ve Semûd kavmine erişen yıldırım gibi, kasırgaya benzer bir şedid azaptan tahzir ederim."

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ 14-
قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

Onlara, peygamberleri (Hûd ve Sâlih Aleyhisselam) önlerinden ve arkalarından, her taraftan gelerek "Âllâh-û Teâlâ'dan gayriye ibâdet

etmeyiniz,” demişler. (Kâfirlere erişen azaptan inzar ve âhirette onlar için hazırlanan ateş azabından tahzir edilmişler)di.

قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً Onlarsa peygamberlerine; “Eğer Rabbimiz (hidâyetimizi dileseydi, bize risâletle melekler gönderirdi.” Hâlbuki bilmiyorlar ki cinsimizden olmasaydı, biz ondan nasıl telâkki edecektik. Peygamberler cinsimizden olduğu için, onlardan daha kolay Evâmîr-i İlâhiye’yi alabiliriz.) فَإِنَّا “Bizler, بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ sizinle gönderilen şeyleri كَافِرُونَ inkâr ediyoruz” demişlerdi.

Bu kavimlere her devirde peygamberler gönderildiği ve peygamberlerin onlarla yakından ilgilendiği anlaşılmaktadır.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً 15-
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا
يَجْحَدُونَ

فَأَسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ, Âd kavmine gelince, فَأَمَّا عَادٌ yeryüzünde haksız yere tekebbür, büyüklük tasladılar. وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً (Kuvvet ve şevketlerine mağrur olarak) “Kuvvetçe bizden daha şedid kim var?” dediler. أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً Onlar kendilerini halkeden, (onlara kuvvet veren, üzerlerine azâb gönderen) Âllâh-û Teâlâ’nın, kuvvet ve kudrette kendilerinden daha şedid olduğunu düşünüp görmediler mi? وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ Onlar, bizim âyetlerimizi, (mu’cizelerimizi) bile bile inkâr ediyorlardı.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْسَاتٍ لِنُذِقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ 16-
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ

فَازْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا Biz Azimüşşân, gönderdik onların üzerine bir rüzgâr, رِيحًا صَرَصْرًا çok soğuk sadalı rüzgâr. فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ Nehis; meymeti olmayan uğursuz günlerde, zararlı olan günlerde. (Mart ayının 11 ile 17 günleri ki Hicri. Şemsi 27 Şubat - 4 Mart olmak üzere Şubat sonundan üç, Mart başından dört gün toplam yedi gün olan Berd'ül Âciz; Kocakarı soğukları denilen günlerde.) وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ Zillet azabını, onlara izâka ettik dünyânın hayatında. (Bu halde gidişi Kahr-ı İlâhi'dir. Bu da ebedi bir azaba delâlet eder. Dünyada görülen azap, ahiret azabının ebedi olan başlangıcıdır.) Onların ahiretteki azâbı ise (dünyadaki azaplarından elbette) daha şiddetlidir. Onlar (dünyada ve ahirette) yardımda görmezler.

Uğursuz günler; gönderilen şiddetli fırtınanın ardı arası kesilir meden devam ettiği ve bu yüzden kavmin helâk olduğu günlerdir. Yoksa bizzat günlerin kendisinde uğursuzluk diye bir şey yoktur.

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَآخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً 17-
الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

وَأَمَّا ثَمُودُ Semûd kavmine gelince onlara hidayet yolunu gösterdik. Kendi ihtiyarları ile hidayeti terkettiler. فَاسْتَحَبُّوا Fakat onlar körlüğü, (cehil ve dalâleti) hidayete tercih ve ihtiyar ettiler. فَآخَذْتَهُمْ صَاعِقَةً الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (Azabın saikası olan Cibril'in sayhası geldi.) Bunun üzerine onları kazandıkları (küfür ve ma'siyet) yüzünden zelil edici yıldırım azabı alıverdi. (helak oldular)

وَنَحْنُ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ 18-

Âd kavminin içinde imân edenleri halas ettik. (Aynı rüzgâr kâfirlere sert öldürücü, imân edenlere yumuşak hayat verici geliyor. Âd kavminde 12.000 Mü'min vardı. Hiçbiri rüzgârdan zarar görmedi. Fakat beraberlerinde olan kâfirlerin hepsi helâk olup öldüler.) Kendilerini şirkten vikâye eden müttükileri, imân edenlerini ise kurtardık.

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ -19

Ey Ekmelerrûsül Sallâllâhû Aleyhivesellem. Cehennem azâbını, sebep olan vakaların neler olduğunu ümmetine bildir ki ibret alsınlar. وَيَوْمَ O gün يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ haşrolur, toplanır Âllâh'ın düşmanları. إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ Onları orada cehenneme göndermek üzere bekletirler.

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاؤُهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ -20

(Dünyâda olduğu gibi demek ki ahirette de azap geldiğinde "Ben dünyâda bir şey yapmadım" diyor.) Nihayet oraya (ateş mahâlline) geldikleri zaman kulakları (işittiklerine,) gözleri (gördüklerine) ve derileri (işlediklerine) aleyhine şâhitlik edecekler.

وَقَالُوا لِيَجْلُدِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقْنَا اللَّهَ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ -21

وَقَالُوا لِيَجْلُدِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا (Kendi kendilerine canları sıkılarak) derilerine "Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz?" derler. قَالُوا أَنْطَقْنَا اللَّهَ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ Onlar da "Her şeyi konuşuran Âllâh, bizi de konuştu. (İkinci mânâ da biz ihtiyarımızla yapmadık Âllâh

bizi konuştu” derler.) وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ İlk merrade hiçbir madde yok iken sizi yoktan var eden Âllâh, bugünde bizde o kuvveti hâlk etti, bizde aleyhinde şehadet ettik. وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ nihayet herkesin rücûu Âllâh’adır.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ-22
وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ

أَنْ يَشْهَدَ Siz dünyada kendinizi setretmezsiniz. وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ Siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinize şahitlik etmesinden sakınmıyordunuz. وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ Siz öyle zannederdiniz. İnsanlardan saklanır, Âllâh’tan sakınmazdınız. Zannederdiniz ki مَا لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ Âllâh bizim yaptığımızı bilmiyor zannederdiniz. Dünyada bu cesareti yaptınız, bugün başınıza gelenler Âllâh’tan sakınmadığınızdan, itâat etmediğinizdendir.

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ-23

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ İşte Rabbinize zannınız böyledir ki (bir ahiret, hesap yok, ne yaparsak yapalım yanımıza kâr olur sandınız.) “Bu zan sizi helak etti. أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ Bu sebeple hüsrana düşenlerden oldunuz” denilecek.

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ-24

فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ Onların sabretseler de feryat etseler de mekânları cehennemdir. وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا Eğer tevbe ederek yalvarmaya başlasalar, فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ (Âllâh-û

Teâlâ'dan amellerini islâh için) tekrar dünyaya dönmek isterlerse, bu istekleri de kabul olunmaz.

25- وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

Yani **ve salletnê lehüm**. Dünyada iken, kabirde iken hatta ahirette iken onlara musallat ediyoruz. Keferelere hate ta münafıklara da قُرَنَاءَ şeytanlardan bir takım arkadaşlar. Şeytan sıfatlı arkadaşları musallat ettik. فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ Onlar, önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini bunlara süslü gösterdiler. وَمَا خَلْفَهُمْ Geride kalanı da "Korkma ahirette bir şey yoktur, yaşamana bak" diyor. Önünü tezyin ediyor yaptırmak için, arkasını da inkâr ediyor korkmasın diye. O zaman, o da o şeytan arkadaşına mûti oluyor. وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ ("Ba's ve hesap yoktur" diye küfür ve inkâra saptılar.) Cinler ve insanlar için (uygulanan) söz, (azap) kelimesi hak oldu, gerekli olmuştur. فِي أُمِّ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ Onlardan, Kureyşilerden evvel yine böyle cin ve insanlardan şeytanları musallat ederdik. إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ Zirâ hepsi hüsrana düşenlerdir.

Etrafımızda yalnız cinni şeytan yok, insan şeytanı da var. **Minel cinneti vennâs**. Nâs sûresinde geçtiği gibi; Kâlbimize Âllâh'ın emrine muhalif bir şey geldi ise, tezyin etmeye, güzelleştirmeye başladığında, o şeyin şeytandan olduğuna inanalım ve Âllah'a isyân etmeyelim.

Kötü arkadaşların, inananlara süslü gösterdikleri şey dünya işleridir. Çünkü dünyanın yalnız maddi menfaat ve nefsâni istek-

lere uygun tarafını görürler ve sadece onu isterler. Ahiret işlerini de arkalarına atarlar.

Dirilme ve hesabı inkâr etmekle rahata kavuşacaklarını telkin ederler.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ -26

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا Yine bunların fenalıklarından birisi Kur'an-ı Azimüşşân'ı okurken, لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ, Bu Kur'anı dinlemeyin, okunurken gürültü yapın umulur ki galip gelirsiniz, dediler.

Bu münkirlerin fenalıklarından dediler ki; Evvelâ biz imân etmiş görünelim, bilâhare de gelip imândan rücû edelim, bunu halk görsün. Biz tetkik ettik, doğru olmadığını anladık ki vazgeçtik demekle, iman edenleri şüphe ile imândan vazgeçirtiriz diyerek, bunu da yaptılar.

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا -27
يَعْمَلُونَ

Âllâh emrediyor, Va'd-i İlâhi'dir. فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا Muhakkak "izâke" azap tattıracağız, küfürde devam edenlere. عَذَابًا شَدِيدًا Azab-ı şedid; yaptıklarının en kötüsüyle cezalandıracağız. وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ Onları cezâlandırırız, dünyada yaptığı en fenâ şeyin cezâsı ile cezâlandırırız.

ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارِ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءَ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا -28
يُحَدِّثُونَ

ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارِ İşte böyle, Âllâh-û Teâlâ'nın düşmanla-

rının cezâsı cehennem ateşidir. **لَهُمْ** Var onlara **فِيهَا** cehennemde, **جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ** ebedi ikame yeri var. **دَارُ الْخُلْدِ** Âyetlerimizi bile bile inat, inkâr etmelerinden dolayı cezâ olarak, orada onlara ebedi kalma yurdu (cehennem) vardır.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا 29-
تَحْتِ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا Ehli cehennem, cehennemde vazifeli olan meleklerle, o vasıta ile Cenâb-ı Hak'tan rica ediyorlar. **رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ** "Ya Rabbi bizi dünyada dalâlete sevk eden cin ve insanları gösterin, onları **نَجْعَلُهُمَا تَحْتِ أَقْدَامِنَا** ayaklarımızın altına alalım. **لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ** Onlar en aşağıda kalanlardan olsunlar" diyecekler.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا 30-
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

Burada tebşirât mevcut. Âllâh CelleCelâlûhû, bir kuluna iki korkuyu vermez. Dünyada Âllâh'tan korkmuşsa, ahirette ona korku yok. Dünyada Âllâh'tan korkmamışsa, ahirette ona korku var. Sonra Cenâb-ı Hak, kuluna iki emniyeti de vermez. Eğer dünyada iken Âllâh'ın azabından emin ise ahirette emniyet yok. Eğer dünyada Âllâh'ın azabından emin değilse ahirette emindir. Onun için "**Lâ havfûn aleyhim velâhûm yahzenûn**" âyet-i kerimesiyle Âllâh'ın dostlarına ahirette korku ve hüzn yoktur. Çünkü korku ve üzüntülerini dünyada geçirmişlerdir.

رَبُّنَا اللَّهُ O kimseler ki•dünyada demişler **إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا** O kimseler ki•dünyada demişler **رَبُّنَا اللَّهُ** Âllâh'a iman ettik, Âllâh'a iman ettikten sonra, **ثُمَّ اسْتَقَامُوا**

istikamet üzerine şeriat caddesini takip etmiş olanların hâli ne olur? **تَنْزِيلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ** Ölümleri zamanında Melâike-i Kiram hazır olurlar. Ayrıca kabirde, haşirde ve cennette; tebşirat ve Selam-ı İlâhi ile gelirler. Ve derler ki; **أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا** "Ey Âllâh'ın sevdiği insanlar, (gelecekte) korkmayın ve (geçene) mahzun olmayın. **وَابْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ** Size va'dolunan cennetle müjdelendiniz, sevinin" derler.

نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى 31- أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ

"Biz dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarıdırız. **نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ** **وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَى أَنْفُسُكُمْ** Ve burada canınız ne isterse her nimet mevcuttur. **وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ** Talep ettiğinizin hepsi mevcuttur."

32- نَزُلًا مِنْ عَفْوِرٍ رَجِيمٍ

Gafur; mağfiret edici olan, mübalağa ile mağfiret edici, mübalağa ile merhamet sahibi olan Âllâh, bize bunu ihsan etmiştir.

Ölüm zamanında melekler, âyette vasıfları belirtilen Mü'minlere, zikredilen müjdeleri vereceklerdir. Dosdoğru yolda yürümek; imân ve onda sebattır. Bunu,

Ebubekir Radıyâllâhû Anh; söz ve davranışla istikamette olmak.

Ömer Radıyâllâhû Anh; münafıklık etmemek.

Osman Radıyâllâhû Anh; amelde ihlâs.

Ali Radıyâllâhû Anh; farzları edâ şeklinde yorumlamışlardır.

Meleklerin korkmama müjdesi, ölüm sonrası ve geçmiş amel-lerle ilgilidir. Tasalanmama, geride bırakılan evlât ve aileyi içine almaktadır. Çünkü onların yeryüzündeki halefleri meleklerdir.

Âllâh inananları dünyada koruduğu gibi, ahirette de koruyup şefaât ve ikramını esirgemeyecektir.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ
الْمُسْلِمِينَ

Bir insan vesile olur da bazı kişilerin hidâyete gelmesine sebep olursa, onların sevâpları ne kadar ise o kadar da sevâp onun defter-i âmâline yazılır. Onun mukâbili ise birçok insanların dalâzletine sebep olursa, onların isyanlarının cezâsı ne kadar ise bir misli de dalâlete sebep olanın defter-i âmâline yazılır. Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak, وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ, insanları Âllâh'ın davetine çağırmanın sözlerinden daha iyi söz olabilir mi? (Fakat bu da gösteriş ve para ile olmamalı, ancak Rıza-i İlâhi için olmalı.) وَعَمِلَ صَالِحًا Söylediği ile beraber amel etmek, amel etmediği takdirde sözü tesir, fayda etmez. وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ Tahdis-i nimet için "Yâ Rabbi, Elhamdülillâh ben de Müslümanım" diyenden daha güzel sözlü kim vardır?

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي
بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

Hasene ile seyyie, günâh ile sevâp bir olur mu? ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ Sen kötülüğü en güzel bir tavırla önle, hasene ile. Gazabı sabırla, cehli ilimle, fenâlığı

afivle deffet. فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ Eğer böyle yaparsan görürsün ki seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki müşfik yakın bir dost olur.

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ -35

Herkes bu lütfeye nâil olamaz. Bu haslete ancak sabredenler kavuşturulur. وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ Buna ancak büyük bir hazza (hayır ve ruh olgunluğuna) sahip olanlar kavuşur. (Ve bu güzel ahlakla cennet ehlerinden olurlar.)

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ -36

Şayet seni, bundan bir şeytani vesvese çevirmek isterse, onun şerrinden hemen Âlîr lâh-û Teâlâ'ya istiâze et, sığın. إِنَّهُ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû السَّمِيعُ söylediğiniz sözleri işitiyor, الْعَلِيمُ kalbinize de geleni bilir.

Bir Mü'min Âllâh'ın evliyâları ile beraber olursa şeytan ona hücum edemez, vesvese veremez.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ -37

Âllâh-û Teâlâ'nın azamet-i kudretine, vahdaniyetine delâlet eden; اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ gecenin karanlık ve heybeti, gündüzün nuru ziyâsı, وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ Güneş ve Ay, Mahlûkâtı İlâhiye O'nun âyetlerindedir. Âllâh'ın emirlerine itaat etmektedir. لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ Eğer Âllâh'a ibadet etmek istiyorsanız, Güneş'e de Ay'a da secde etmeyin. وَاسْجُدُوا لِلَّهِ Onları halkeden

Âllâh-û Teâlâ'ya secde edin, الَّذِي خَلَقَهُنَّ onları halkedene ibadet edin. إِنَّ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ. Eğer gerçekten ibadet etmeye niyetiniz varsa, ibadet budur.

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا Eğer müşrikler kibr-i azamet tasarlarsa (secde etmeyi kibirlere yediremezlerse, iman etmezlerse) فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ Âllâh CelleCelâlûhû, kimsenin ibadetine muhtaç değildir. Âllâh-û Teâlâ'nın hesapsız melekleri var ki بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ gece gündüz Tesbihâtı İlâhiye ile meşguldür. وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ Onlar insanlar gibi değil, hiç fütur getirmezler. O'nu tesbih ve takdis ederler.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ Âllâh-û Teâlâ'nın yine âyetlerindedir ki, sen yeryüzünü boynu bükük, kupkuru görürsün. Fakat üzerine yağmur yağdırdığımız zaman, harekete gelir, kabarır. إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتَى Şüphesiz ki onu, (yeryüzünü yağmurla) ihyâ eden Âllâh-û Teâlâ, (kıyâmette) ölüleri de ihyâ eder. إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû gerçekten her şeye kâdirdir.

Âyetlerde doğruluktan ayrıлып eğriğe sapma, doğruyu

kötüleme, tahrife yeltenme, bâtil ve tevillere kalkışma ve mânâsız gürültüler yapma şeklinde yorumlanmıştır.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرًا 40-
أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا O kimseler ki âyât-ı beyyinâtı, Kur'an-ı Azim'i ilhâd ediyor. İnkâr etmiyor, ne yapıyor? Hakiki mânâsından çeviriyor. Tahrif ve bâtil te'ville doğru yoldan, eğriliğe meylediyor. لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا Hiç şüphesiz bunlar, bize gizli kalmazlar. أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرًا أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ Böyle bir kimse ki akıbeti cehennemle müntehi olur. O halde ateşin içine atılan mı daha iyidir, yoksa kıyâmet gününe emniyetle gelecek olan mı? Öyle ise اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ bu da tehdittir! Hayır ve şer dilediğinizi yapın, iki fırka cemaat olarak. Ya emin olarak cennete, Huzur-u İlâhiye gidecek, yahutta ehli cehennem olarak cehenneme gidecek. إِنَّهُ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, yaptıklarınızı بِمَا تَعْمَلُونَ hakıyla görendir. Hiçbir şey Âllâh'tan gizlenmez.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ 41-

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ Onlar, o zikir (Kur'an) kendilerine geldiği halde imân etmiyorlar. لَمَّا جَاءَهُمْ Kur'an, onlara geldiği zaman inkâra başladılar. (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, kırk sene onların içinde bulundu. Muhammedin Emin diye onlar isimlendirdiler, hepsi de O'na ve söylediklerine itimat ederlerdi. Fakat Ne zamanki Kur'an ve peygamberlik geldi. O zaman haset etmeye başladılar.)

وَأَنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ Hâlbuki o, faydası çok, misli bulunmaz aziz bir kitaptır. Azizdir, münirdir, muarızadan beridir. Birçok münkirler uğraştıkları halde, bir âyet kadar olsa bile bir söz söyleyemedi ve yazamadılar.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ -42

الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ Kur'an-ı Azimüşşân'a gelmez önünden de ardından da (hiçbir cihetten) ona bâtil yol bulamaz. Ona galebe edecek bir bâtil gelmez. تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ O hikmet sahibi, çok övülen Âllâh-û Teâlâ tarafından indirilmiştir.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ -43
وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ Ey Habibim Sal-lâllâhû Aleyhivesellem, sana söylenenler ancak senden önceki peygamberlere de söylenenler gibidir. Sen de sabr-ı tahammül et ki, o peygamberlere yardım ettiğim gibi, sana da yardım edeceğim. إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ Senin Rabbin muhakkak mağfiret sahibidir. Tevbe eden Mü'minlerin kusurlarını affeder. وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ Hem de acı, elim bir azap sahibidir.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ إِعْجَمِيًّا وَعَرَبِيًّا -44
قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ
وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا Eğer biz Kur'an'ı yabancı bir dilde in-dirmiş olsaydık, لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ diyeceklerdi ki "Âyetleri

(anlayacağımız bir lisanla) tafsil (ve beyân) olunmalıydı.” Hem de diyeceklerdi. **ءَأَعْرَبِيَّ وَعَرَبِيَّ** “Dil yabancı, muhâtap Arap (böyle şey olur mu?)” diyeceklerdi. **De ki قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً** “Bu Kur’an imân edenler için doğru yolu gösteren, mahzû hidâyet, bir kılavuz ve şifâdır. Kalplerdeki şek ve marazları tedâvi tasfiye eder. **وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْ** rının kulaklarında bir ağırlık vardır. **وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى** Ve Kur’an onlara göre bir körlüktür. **أُولَئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ** Onlar, uzak bir yerden çağırılanlar gibidir.” (Ne çağıranı görür ve ne sözlerini anlarlar.)

45- **وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ - لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ وَأَنْهُمْ لَفِيَ شَكٌّ مِنْهُ مُرِيبٌ**

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselâm’a Tevrat kitabını verdik. (Eğer onlar Tevrat’a imân etselerdi, Rasûl-û Ekrem’e bir an önce imân edeceklerdi.) **فَاخْتَلَفَ فِيهِ** (Kur’an’da ihtilaf olduğu gibi) onda da ihtilâf olundu. **وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ** Eğer Rabbinden (Kur’an’ı tekzip edenlere, cerzalarının tehiri hakkında ezelde) bir kelime sebkat etmemiş olsaydı, aralarında iş bitirilirdi, (helâk edilirdi.) **وَأَنْهُمْ لَفِيَ شَكٌّ مِنْهُ مُرِيبٌ** Herhalde onlar, bundan (Tevrat veya Kur’an’dan) kuvvetli bir şüphe içindedirler.

46- **مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ**

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ Kim salih bir amel işlerse, bu kendi lehinedir. **وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا** Ve her kim kötülük yaparsa kezâ, ve-

bâli aleyhinedir. وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ Senin Rabbin kullarına aslâ zulüm-kâr değildir.

47- إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ

(Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e gelirlerdi. Diyorlardı; "Efendim, kıyâmetin günü ne zamandır? Diğeri de; "Benim bahçemde ekilmiş mahsûl tohumların hasılatı, ne surette gelişecektir?" Ve yine diyorlardı; "Ailem ne vakit hamile olur? Ve kız mı oğlan mı?" şeklinde suallerle rahatsız ediyorlardı. Hâliki Kâinat, Habibine emrediyor.)

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ Dünya bir saat kadar, bir lahzadır. Onu tâate sarfet. (Saat-ı vahidedir ömrü cihân, sâat-ı taata sarf eyle hemân) Burada ise saat; kıyâmetin ismidir. Sâatın (kıyâmetin) ilmi, Âllâh-û Teâlâ'ya havale olunur. وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا Onun ilmi olmaksızın, hiçbir meyve kabuğundan çıkmaz وَمَا تَحْمِلُ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ. Hiçbir dişi, gebe kalmaz ve doğurmaz. Bunların hepsi umuru gaybiyedir. Cenâbı Hak bunları bildirmeye, Habibine memur etmedi. Bunlara cevaben, Âllâh bilir.

وَيَوْمَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara hatırlat o günü ki! Sizin önünüzde öyle bir gün var ki يُنَادِيهِمْ çağırılır Âllâh tarafından melekler lisaniyla Âllâh'a inanmayan, şirk yapan, putları ve insanları ilâh gibi bilenlere. Derler ki; أَيْنَ شُرَكَائِيَ "Dünyada bize şerik yaptıklarınız nerede?" قَالُوا أَدْنَاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ "Buna dâir, bizden hiçbir şahit olmadığını sana arzederiz" derler.

“Yâ Rabbi teberrî ettik o fikirden, anladık ki senin şerik ve nazirin yoktur. İçimizden şehadet edecek bir kimse yoktur” diyecekler.

48- وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِيصٍ

وَضَلَّ Kaybolur عَنْهُمْ onlardan, مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ önceden Âllâh-û Teâlâ'ya isnat ettikleri şeylerin hepsi hatırlarından çıkar. Bilirler, bir Âllâh var fakat imân zamanı geçmiştir. وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِيصٍ Orada kendileri için (azap ve akibetten kurtulup) kaçacak bir yer kalmadığını, yakinen anlayacaklardır.

49- لَا يَسْتَمُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَوْسُقُنُوطُ

مِنْ دُعَاءِ Melül olmaz, usanmaz insan. لَا يَسْتَمُ الْإِنْسَانُ İnsan (mal ve sıhhat gibi) hayır istemekten usanmaz. Ne kadar verilse yine ister. وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ Eğer başına bir sıkıntı gelirse, fakru hastalık, zaruret. فَيَوْسُقُنُوطُ Hemen Âllâhû Teâlâ'nın fazlû rahmetinden ümidini keser. Ye'isini açığa vurur.

50- وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاءَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا Eğer Biz insana **izâka** eder, ve-
rirsek, rahmeti tattırırsak (zenginlik ve sıhhat gibi) مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ kendisine dokunan bir zarar sıkıntıdan sonra. O zaman da مَسَّتْهُ
لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي (Ben buna fazl ve ilmimle istihkak kesbettim.)
Bu benim hakkımdır, kazandığımdır” der. Kendini gören, Âllâh'ı
görmez. Hodbin, Hüdâbin olmaz. Ne vakit kendini yok bildi, o

vakit Âllâh'ı bilir. İki 'ene' olmaz. İki beş, bir yere girmez. Zengin olduktan sonra da daha ileri gidiyor. وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً Ve "zannetmem ki kıyâmet kopacak (haşir ve ba's olunacak) olsun." وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي Bazıları da diyorlar ki; "Eğer sizin dediğiniz gibi bir kıyâmet olursa mademki Cenâbı Hak, bana dünyada bu malı vermiştir öyle ise ahirette de lütfü keremini verecek" derler. O bilmiyor ki bu malû servet, lehinde değil aleyhindedir. Mal ne zaman iyidir? Sahibinin emri ile sarfedilirse iyidir. Mal ya imtihan olur ya da istidraç olur. إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَىٰ "Rabbime götürülmüş olsam bile, muhakkak O'nun yanında benim için daha güzel şeyler vardır" der.

Hâlikî Kâinat böyle söyleyenler hakkında emrediyor, tehdit olarak الَّذِينَ فَلَنُنَبِّئَنَّ Muhakkak biz cezalandırırız, haber veririz. كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا Böyle küfre kadar gidenlerin elbette cezalarını vereceğiz. وَلَنَذِيقَنَّاهُمْ Muhakkak onlara tattırırız, مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ şedit, ağır bir azap vereceğiz.

İnsan, şiddet ve belâ gibi bir sıkıntıdan sonra zenginlik ve sıhhat gibi bir rahmete erişince, bunları kendi çabalarıyla elde ettiğini sanarak âhireti inkâr eder. Farazâ, Âllâh'ın huzuruna çıkarılırsa cennetlik olacağını iddia eder.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَىٰ الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ-51
عَرِيضٍ

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَىٰ الْإِنْسَانِ Biz Azimüşşân, insana bir ni'met verdiğimiz zaman (ekseri küfürde olur,) أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ (tâattan) yüz çevirir, (şükür ve duâdan) uzaklaşır ve kendine yönelir. وَإِذَا

مَسَّهُ الشَّرُّ Ne zamanki başına bir şer, (mihnet ve musibet) dokunduğu zaman, فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ o vakit ise çok ve uzun duâ eder, yalvarıp durur.

Aliyy ibni Ebi Tâlip kerremâllâhû vechehû'nün, münâfıkın birib ne verilen cevabı olup, âyet o sevkle geliyor. Kıyâmeti inkâr eden birisi, Ali Radiyallâhû Anh'a rastgeliyor. Ve "beni ikna et" diyor. Onun mizacına göre cevap vermiş. Demiş ki; "Sen şimdi kıyâmet yok diyorsun. Ben de kıyâmet var diyorum. Farzedelim senin dediğin gibi olursa, ben ne kaybederim? Ben de senin gibi yiyip içiyorum, gelip gidiyor, bulunuyorum. Ya benim dediğim olduğuna da sen ne yapacaksın? Benim dediğim gibi bir cehennem varsa, senin gibi ehli cehennemi, cehennemin içine koyup ebedi olarak azap ederlerse, o zaman ne yapacaksın?" diyor. Bu şekilde âyet nâzil olmuştur.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

قُلْ أَرَأَيْتُمْ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara söyle bilsinler. Haber versinler! كَانِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ Şayet o Kur'an, Âl-lâh-û Teâlâ'dan iken (teemmül ve tefekkür etmeden) siz, O'na kâfir olmuşsanız, (sizin gibi daima inât ve inkârla haktan) uzak bir ayrılık içinde bulunan kimseden, daha sapık kim olabilir?)

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا Biz Azimüşşân, onlara gösteriyoruz âyetlerimizi.

فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ Gerek arzın ufuklarında ve gerek nefislerinde göstereceğiz. حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ Onun (Kur'an'ın veya tevhidin) hak olduğu kendilerine tebeyyün etsin, onlara iyince belli olsun. أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ Rabbinin şehadeti, size kâfi değil midir? أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?

Kur'an'ın hak olduğunun belli olması, haber verildiği dirilme, hesap ve ceza gibi hususların ve inkâr edenlerin cezalarının tahakkuk etmesidir.

Âyette 'ufuklar' kelimesinden, insanı çevreleyen dış âlemi. 'Kendi nefisleri' ifadesinden de insanın kendi vücut ve ruhi yapısını anlamak mümkündür. Buna göre âyetin mânâsı; "Biz insana gerek kendisini çevreleyen dış âlemde, gerekse bizzat kendi, maddi ve ruhi yapısında bulunan ve bizim varlığımızı ve gücümüzün mükemmelliğini gösteren delilleri göstereceğiz." demek olur. Ki gerçekten mutasavvıfların "Büyük âlem" ve "küçük âlem" dedikleri bu iki âlemlerle ilgili olarak ilmin tespit ettiği, akıllara durgunluk veren bilgiler, Âllâh'ın varlığına ve gücünün sonsuzluğuna dâir önemli deliller ortaya koymaktadır.

54- أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِيَّةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ

İyi bil ki onlar, (o küfredenler) Rablerine kavuşmaktan şüphe içindedirler. أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ Yine iyi bil ki Âllâhû Teâlâ, her şeyi (ilmi ile kudreti ile) kuşatmıştır. Âllâh CelleCelâlûhû'nün ilmi, her şeyi ihâta etmiş. Hiçbir şey, İlmi İlâhi'nin dışında değildir.